

florin gh. ghețău

**PROTOCOLUL
de la
Sankt Petersburg**

(1913)

GHEȚĂU Gh. Florin

**PROTOCOLUL DE LA
SANKT PETERSBURG (1913)**

Editura Virtual

2011

ISBN(e): 978-606-599-731-8

Avertisment

Acest volum digital este prevăzut cu sisteme de siguranță anti-piratare. Multiplicarea textului sub orice formă, este sancționată conform legilor penale în vigoare.

Cuprins

PROTOCOLUL DE LA SANKT PETERSBURG (1913)	1
INTRODUCERE	2
CAPITOLUL I	4
ORIGINILE DIFERENDULUI ROMÂNNO-BULGAR	4
CAPITOLUL II	9
ÎN CĂUTAREA UNUI COMPROMIS	9
CAPITOLUL III	16
PROTOCOLUL DE LA SANKT PETERSBURG.....	16
CAPITOLUL IV	19
AL DOILEA RĂZBOI BALCANIC ȘI PACEA DE LA BUCUREȘTI	19
CONCLUZII	24
L'ABSTRAIT	26
BIBLIOGRAFIE.....	28
ANEXE.....	31

PROTOCOLUL DE LA SANKT PETERSBURG (1913)

GHEȚĂU GH. FLORIN s-a născut la 4 august 1982, în localitatea Bacău, județul Bacău. Din 2005 este licențiat ad Facultății de Istorie, Filosofie, Geografie din cadrul Universității din Craiova. În 2007 a absolvit cursurile masterului „Managementul relațiilor internaționale”. În prezent, este profesor de istorie în municipiul Lupeni, județul Hunedoara, iar sub îndrumarea prof. univ. dr. Corneliu Mihail Lungii își pregătește teza de doctorat.

A debutat în 2006 cu un volum de poezii și aforisme intitulat „Ergonomia căderii în derivă”. A publicat o serie de articole cu subiect istoric în mai multe reviste de specialitate.

INTRODUCERE

Războiul este ultima cale de rezolvare a unui conflict, de orice natură ar fi el, însă, din păcate, este și cea mai des utilizată cale; poate fiindcă prin război există șansa de a lua „tot”.

Mobilul care a stat la baza celor două războaie balcanice (1912-1913) a constat în persistenta stăpânirii otomane asupra unor întinse teritorii din peninsula Balcanică. Trebuie reținut că la începutul sec. al XX-lea Imperiul Semilune nu mai era o mare putere, iar după înfrângerea în războiul cu Italia (1911 – 1912), slăbiciunea sa era o invitație adresată vecinilor dornici de cuceriri. Nu în zadar vorbea Niccolo Machiavelli despre atracția statului puternic față de cel slab.

Peste dorința de revanșă istorică și de eliberare a conaționalilor statele din sud-estul Europei, implicate în cele două războaie, denumite generic balcanice, au urmărit amplificarea propriei prezențe pe scena internațională. În calea acestor scopuri s-au situat frecventele și, adesea, brutalele ingerințe ale marilor puteri; două dintre acestea, Austro-Ungaria și Rusia, erau deosebit de active în această parte a Europei.

Austro-Ungaria considera arealul balcanic ca pe un spațiu legitim de expansiune, iar caracterul său de imperiu multinațional făcea necesară (în viziunea autorităților de la Viena și Budapesta) promovarea unei politici de mână forte, care, pe de o parte viza înlăturarea pericolului reprezentat de statele care-și aveau numeroși „frați de sânge” între frontierele imperiului (România, Serbia, Muntenegru etc.) și pe de altă parte impunerea propriei hegemonii în această zonă marginală a „bătrânului continent”.

În schimb, Rusia dorea strâmtorile Bosfor și Dardanele, dorea Constantinopolul, dorea revanșă pentru umilințele la care fusese supusă de către Puterile Centrale în timpul crizei din 1908. Dacă la toate acestea adăugăm interesele antagonice ale celor două blocuri politico-militare rivale (Tripla Înțelegere și Tripla Alianță), obținem un amestec exploziv care aștepta doar o scânteie pentru a tulbura cursul normal al vieții din Europa și, poate, nu numai.

Dar ce dorea România? Țara noastră dorea pe termen lung constituirea unui stat național unitar, însă pe termen scurt spera să păstreze intacte succesele aduse de războiul de independență și pentru aceasta s-a aliat cu Austro-Ungaria în 1883. Totuși, în condițiile în care, primul război balcanic profila riscul formării unei Bulgarii excesiv de puternice, caz în care România ar fi fost sufocată între trei state importante (Austro-Ungaria, Rusia și Bulgaria), ceea ce ar fi redus semnificativ importanța sa strategică și i-ar fi amenințat însăși existența, țara noastră a demarat o politică menită să-i ofere garanții de securitate prin cererea de a i se ceda o serie de teritorii de către vecinul de la sud de Dunăre.

În cele din urmă, nevoia firească a României de a avea o situație geopolitică favorabilă a fost compromisă de ea însăși prin Pacea de la București (28 iulie/10 august 1913), în urma căreia a obținut

Cadrilaterul deși, dobândise satisfacție prin Protocolul de la Sankt Petersburg a cărui aplicare (chiar și în condițiile victoriei facile din al doilea război balcanic) ar fi conferit României un mare prestigiu moral care uneori este mai prețios decât achizițiile teritoriale. Dar, să urmărim firul evenimentelor

CAPITOLUL I

ORIGINILE DIFERENDULUI ROMÂNNO-BULGAR

În timp ce lunga guvernare conservatoare dădea un răgaz de stabilitate României, problema orientală cunoștea o nouă criză ca urmare a tulburărilor din Balcani. Răscoala antiotomană din Bosnia și Herțegovina (1875), apoi din Bulgaria (1876), urmată de izbucnirea ostilităților dintre Serbia și Muntenegru de o parte și Turcia de alta (1876). au creat un cadru prielnic pentru intervenția Rusiei al cărei țar, Alexandru al II-lea, era hotărât să recupereze tot ce pierduse țara sa în urma tratatului de la Paris (1856).¹

Decizia României de a folosi acest prilej pentru a dobândi independența a fost precipitată de noua constituție otomană care califica România drept „provincie privilegiată” (11/23 decembrie 1876). Profitând de această situație, țarul Alexandru al II-lea, a presat România în vederea obținerii dreptului de liberă trecere pentru armata rusă, drept pe care în cele din urmă l-a obținut prin Convenția semnată cu România la 4 aprilie 1877, în care se stipula obligația Rusiei de „a menține și a face, a se respecta drepturile politice ale statului român, cum rezultă din legile interioare și tratatele existente, precum și a menține și a apăra integritatea actuală a României.”²

Participarea armatei române la operațiunile militare din sudul Dunării s-a produs în urma unei telegrame a marelui duce Nicolae prin care solicita domnitorului Carol asistență militară; trupele române au trecut Dunărea numai după ce comandamentul rus a acceptat ca ele să-și păstreze atât individualitatea, cât și unitatea de comandă.³

La scurt timp după ce artileria română a început bombardarea Vidinului, au început negocierile ruso-turce încheiate prin armistițiul de la San Stefano (19 februarie/3 martie 1878). Sub pretextul că independența României nu era recunoscută și că aliatul rus îi reprezenta corect interesele, delegatul român nu a fost admis la discuțiile de la Kazanlık, care au precedat tratatul preliminar de la San Stefano (în apropiere de Adrianopol).⁴

Trebuie știut că diriguitorii de la București aveau serioase motive de îngrijorare în ceea ce privește negocierile de la Kazanlık, deoarece la 16 ianuarie 1878 Cabinetul de la Petersburg comunicase formal intenția de a reocupa cele trei județe basarabene oferind României drept compensație Dobrogea.⁵

¹ Florin Constantiniu, O istorie sinceră a poporului român, Ediția a III-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002, p. 227.

² Apud. Florin Constantiniu, op. cit., p. 310.

³ Vlad Georgescu, Istoria Românilor, Editura Humanitas, București, 1992, p. 176.

⁴ Florin Constantiniu, op. cit., p. 231.

⁵ Sorin Liviu Damean, Carol I al României (1866-1911), Editura Paideia, București, 2000, p. 207.

Demersurile în favoarea recunoașterii independenței înaintea încheierii tratatului de pace nu au dus la rezultatul scontat, iar în privința sorții sudului Basarabiei, Puterile europene au declarat că au de reglementat „chestiuni mult mai importante”.

Tratatul de la San Stefano între Imperiul Otoman și Rusia Țaristă a fost semnat în lipsa delegatului român și avea următoarele prevederi referitoare la România, astfel, art. 5 consacra independența României, însă cu dureroase sacrificii. Art. 19 preciza că Sublima Poartă va ceda sangeacul Tulcea (Dobrogea), Delta Dunării și Insula Șerpilor către Rusia care, la rândul său, își rezerva dreptul de a le schimba cu sudul Basarabiei. Totodată, spre disperarea justificată a cercurilor conducătoare de la București, se stipula dreptul de trecere pe teritoriul românesc timp de doi ani a trupelor rusești ce staționau în Bulgaria (art. 8).⁶

Prevederile Tratatului de la San Stefano aveau să provoace reacția imediată a Cabinetelor de la Londra și Viena, tendința de constituire a Bulgariei Mari, de la Dunăre până la Marea Egee, reprezentând o veritabilă „piatră de încercare” a raporturilor dintre Marile Puteri.⁷

În schimb, românii au văzut în încercarea Rusiei de a impune pe harta Europei o Bulgarie cu granițele supradimensionate în raport cu potențialul său etnic, o tentativă de constituire a unui „port-drapel” al intereselor rusești din această parte a continentului, astfel încât, privind prin prisma divergențelor ruso-române, pare firească redirectionarea spre embrionarul stat bulgar a unei părți din resentimentele nutrite de partea română pentru cea rusă.⁸ Mai mult chiar, delimitarea frontierei în Dobrogea de Sud (ca urmare a Tratatului de la Berlin, 1/13 iulie 1878) a creat noi tensiuni în raporturile româno-ruse (cei din urmă au favorizat Bulgaria), cele două părți fiind în pragul unei ciocniri la Arab-Tabia, în apropiere de Silistra.⁹

În cele din urmă, în raporturile româno-bulgare, a prevalat rațiunea în defavoarea afectivității. La această stare, de fapt, a contribuit decisiv primul domnitor bulgar Alexandru I de Battenberg (1879-1986) care, în drumul spre noua sa capitală, a considerat normal să treacă prin București și, apoi, să întrețină relații epistolare cu Carol I, solicitându-i sfaturi, armament, instructori pentru tânăra sa armată, dar și intervenții diplomatice pe lângă Berlin.¹⁰

După 1885, Alexandru de Battenberg a adoptat o poziție liberală și ostilă Rusiei, pregătind unirea Bulgariei de la nord de Balcani cu Rumelia orientală, aflată încă sub controlul unui guvernator otoman. În aceste luni grele, când Bulgaria a reușit unificarea, dar s-a văzut confruntată cu atacurile dure ale Rusiei și Serbiei, sprijinul României a devenit de neprețuit. Carol I l-a asigurat pe omologul

---

⁶ Ibidem, p. 208.

⁷ Ibidem.

⁸ Ghețau Gh. Florin, „1913. Protocolul de la Sankt Petersburg o șansă ratată”, în Magazin Istoric, Nr. 1 (478), 2007, p. 51.

⁹ Florin Constantiniu, op. cit., p. 232.

¹⁰ Anton Caragea, „Carol I / Regele Româno-Bulgariei”, în Magazin Istoric, Nr. 11 (440), 2003, p. 44.

său de pe tronul bulgar că nu va permite niciodată trecerea trupelor ruse pe teritoriul român spre a ataca Bulgaria și nici nu s-a coalizat cu partea sârbă, deși regele Milan (1868-1989) oferise României participarea la o posibilă împărțire a Bulgariei. Mai mult încă, în ianuarie 1886, prin medierea României, s-a încheiat la București tratatul de pace între Serbia și Bulgaria, punându-se astfel capăt ostilităților. Battenberg a răspuns la toate aceste gesturi „salvatoare“ ale României cu recunoștință și cu o campanie de presă proromânească fără egal în istoria relațiilor dintre cele două țări.¹¹

În iunie 1886, Alexandru a făcut pasul decisiv, solicitându-i regelui Carol I realizarea unei confederații, în care cele două țări să-și mențină independența, dar să ducă o politică externă și de apărare comună. Cunoscând pasiunea pentru armată a regelui român, Alexandru i-a oferit comanda supremă în caz de război a celor două armate. La 9 august 1886, Alexandru de Battenberg a fost silit să abdice de către un grup de ofițeri, iar după o săptămână, în urma unei noi lovituri de palat, Alexandru a fost rechemat, însă a refuzat abdicând din proprie inițiativă, de această dată. Cu ocazia unei întrevederi pe care a avut-o cu regele Carol I i-a împărtășit acestuia că a abdicat tocmai spre a lăsa loc liber unirii.¹²

Evenimentele de pe scena internațională au provocat – în cele din urmă – abandonarea proiectului confederativ. Carol I, realist, a informat Sofia că toate speranțele s-au prăbușit și a propus drept candidat pentru tronul vecin, vacant, pe prințul Ferdinand de Saxa Coburg, protejatul Austro-Ungariei, care a și fost ales la 25 iunie 1887.¹³

În legătură cu evenimentele de pe scena balcanică din anii 1885-1886 avem o sursă extrem de importantă de informare, și anume jurnalul regelui Carol I. În cele ce urmează vom prezenta o serie de citate extrase din sursa mai sus menționată, care vor pune într-o lumină mai clară cele întâmplate:

– „Depeșă din România, conform căreia în Rumelia a fost destituit guvernatorul și a fost proclamată unirea cu Bulgaria. Sandro a plecat la Filipopol” (7/19 septembrie 1885, Germania);¹⁴ „Ora 7 ½ vine Wilhelm de Prusia, care îmi spune că împăratul german a primit o depeșă de la împăratul Rusiei, prin care acesta dezavuează energic comportamentul lui Sandro” (11/23 septembrie 1885, München);¹⁵

„Mavrogheni îmi spune că, din cauza unirii celor două Bulgarii, regele Serbiei vrea să facă război (?) și că dorește o alianță cu noi. Kalnoky pare să fie afectat în mod neplăcut de Sandro și Milan” (12/24 septembrie 1885, Viena);¹⁶ „Situția în Bulgaria este gravă pentru Sandro, se vrea sacrificarea lui, și anume de către Rusia. Unificarea va fi recunoscută. La Constantinopol vor avea loc

---

¹¹ Ibidem.

¹² Ibidem, p. 45.

¹³ Ibidem, p. 46.

¹⁴ Carol I al României, Jurnal, ediție îngrijită de Vasile Docea, Editura Polirom, Iași, 2007, p. 392.

¹⁵ Ibidem, p. 393

¹⁶ Ibidem, p. 394.

consultări” (18/30 septembrie 1885, România);¹⁷

„Rusia vrea să anuleze uniunea pentru a-l răsturna în felul acesta pe principele Bulgariei. Serbia este într-o poziție proastă, a mobilizat, iar marile puteri cer să rămână liniștită. Conferința de la Constantinopol nu a ajuns la nici un rezultat. Bulgarii sunt în criză financiară (30 septembrie/12 octombrie 1885, România);¹⁸ „Serbia pare să fi fost instigată la război de către Rusia. Anglia nu mai vrea să mai mențină Tratatul de la Berlin, conferința de la Constantinopol se pare că se va încheia fără rezultat” (18/30 noiembrie 1885);¹⁹

„Ora 2 primit delegații la conferința de pace, Medjid Pașa, Mijatovic (Serbia) și Grekov (Bulgaria), Pherekyde mi-i prezintă. Eu îmi exprim speranța că se va ajunge la instaurarea păcii între Serbia și Bulgaria” (22 ianuarie/3 februarie 1886);²⁰ „Conversat cu Sandro până la ora 12, îmi vorbește de confederație etc., îmi povestește despre război” (24 mai/5 iunie 1886)²¹. Ferdinand de Saxa Coburg Gotha nu a avut cu regele României relațiile pe care le-a avut predecesorul său, ba din contra, treptat, legăturile româno-bulgare s-au deteriorat și periodic, presa din cele două state inițiază campanii reciproc ostile, alimentând climatul de răceală dintre Bulgaria și România.

În anul 1908, s-a produs o serie de evenimente care au reaprins temerile României față de vecinul de la sud. Astfel, Conte Alois Aerenthal, ministru al Afacerilor Externe al Dublei Monarhii pregătise pentru respectivul an anexarea oficială a Bosniei și Herțegovinei, provincii pe care imperiul le administra din 1878, ca urmare a prevederilor Tratatului de la Berlin. Le administra deoarece suveranul nominal rămânea sultanul de la Constantinopol. Spre a-l împiedica pe acesta să intervină în apărarea drepturilor sale, Aerenthal a pregătit o răscoală în insula Creta și proclamarea independenței Bulgariei, altă componentă nominală a Imperiului Otoman. Toate cele trei evenimente au avut loc aproape simultan punându-l pe sultan în imposibilitate de a reacționa. Bulgaria a dobândit astfel independența, Austro-Ungaria a anexat Bosnia – Herțegovina, iar singurii care au plătit oalele sparte au fost cretanii, a căror răscoală a fost zdrobită, dar care, într-un final fericit, au reușit să se unească cu Grecia (1908).²²

În această situație umilința a fost mai mare pentru Rusia, ea nefiind în stare să reacționeze la provocarea austro-ungară. România a încasat și ea o lovitură deoarece, fiind aliată cu Austro-Ungaria din 1883, a perceput apropierea acesteia de Bulgaria ca pe o amenințare la adresa intereselor sale. Favorizând întărirea Bulgariei pentru a o folosi împotriva Serbiei, Viena spera și într-o apropiere româno-bulgară, fără să țină cont de scopurile urmărite de România prin alianța cu ea, și anume,

---

¹⁷ Ibidem, p. 395.

¹⁸ Ibidem, p. 398.

¹⁹ Ibidem, p. 407.

²⁰ Ibidem, p. 420.

²¹ Ibidem, p. 452.

²² Anton Caragea, „ 1907 răscoală sau complot? „, în Magazin Istoric, Nr. 1 (430), 2003, p. 14-15.

protejarea de pericolul panslavismului.²³

Istoricul A.J.P. Taylor considera că în perioada 1908 – 1914, Austro-Ungaria a optat, în ceea ce privește relațiile internaționale, pentru „soluția violentă”, deși, ea era cel mai puțin avantajată de izbucnirea unui război general. Acesta a mai afirmat: „Cu sfârșitul ei neplăcut și urmările sordide, criza bosniacă a consumat ultimele puteri ale Monarhiei habsburgice.”²⁴

Vârtejul ambițiilor nutrite de habsburgi a confiscat veleitățile expansioniste ale Bulgariei, fapt ce a dus la îndepărtarea României de aliata sa, astfel încât, la începutul deceniului al doilea, din secolul trecut, relațiile româno-bulgare erau cel puțin tensionate.

---

²³ Ghețău Gh. Florin, op. cit. , p. 51-52.

²⁴ A.J.P. Taylor, Monarhia Habsburgică (1809-1918). O istorie a Imperiului Austriac și a Austro-Ungariei, Editura Alfa, București, 2000, p. 188.

CAPITOLUL II

ÎN CĂUTAREA UNUI COMPROMIS

În data de 17/30 septembrie 1912 premierul României, Titu Maiorescu, a notat în jurnalul său: „Depeșă politico-lingușitoare a Împăratului Nicolae al II-lea către regele Carol. că-l numește feldmareșal al armatei rusești. Regele îmi spune că asta însemnează războiul în Balcani.”²⁵ A doua zi. Maiorescu semnaleză: „Vreo șase depeșe cifrate (Sofia. Belgrad, Atena) despre mobilizări turco-bulgaro-sârbești, pericol de război”²⁶, pentru ca la 1/14 octombrie să relateze (tot în scris) următoarele: “La ora 8½ dimineața senatorul macedo-român, Batzaria la mine, propune din partea amicului său (?) Noradunghian, ministrul de externe al Turciei, să facem o demonstrație contra Bulgariei prin mică mobilizare. Răspuns: să facă Turcia întâi pacea cu Italia, apoi se poate vorbi de altele.”²⁷ Din toate acestea se observă iminența războiului în peninsula Balcanică, precum și rolul ce urma să fie jucat de România în evenimentele ce aveau să poarte denumirea de „primul război balcanic”, și anume, rolul de element de presiune solicitat de ambele tabere (Turcia dorind intervenția, aliații dorind neutralitatea).

În 1912, Imperiul Otoman era o umbră a ceea ce fusese odinioară. Tocmai pierduse un război cu Italia, în urma căruia a fost nevoit să cedeze Tripolitania (Libia de astăzi), Dodecanezul (grup de insule din preajma Asiei Mici) precum și Cirenaica²⁸. Acest război, început la 29 septembrie 1911, a fost cea mai puțin justificată dintre întreprinderile militare transalpine, și, cu toate acestea, a suscitat un amplu asentiment popular în peninsula. Achizițiile teritoriale oferite prin tratatul de la Ouchy (18 octombrie 1912) au fost mai mult simbolice, deoarece Cirenaica și Tripolitania au fost dificil pacificate, iar insulele grecești erau câștiguri mai mult nominale decât profitabile de vreme ce nu constituiau decât debușee mediocre pentru suprapopularea peninsulei.²⁹ Marele merit al acestui război a fost slăbirea Turciei în așa măsură, încât a fost posibilă atacarea ei de către statele balcanice.

Primul război balcanic a izbucnit în data de 25 septembrie/8 octombrie 1912, atunci când Muntenegrul a declarat război Imperiului Otoman, iar Bulgaria, Serbia și Grecia i-au urmat gestul la 5/18 octombrie 1912.

Turcia nu-și putea apăra teritoriul său balcanic împotriva a patru atacuri concentrice. Bulgarii au aplicat loviturile decisive și au ajuns până în împrejurimile Constantinopolului, dar misiunea

²⁵ Titu Maiorescu, România. Războaiele Balcanice și Cadrilaterul, Volum editat de Stelian Neagoe, Editura Machiavelli, București, 1995, p. 17.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem, p. 25.

²⁸ ***, Enciclopedie de Istorie Militară Universală, Editura Militară, București, 2006, p. 484.

²⁹ Paul Guichonnet, Istoria Italiei, Editura Corint, București, 2002, p. 105-106.

militară germană, care reorganiza atunci armata turcă, a mobilizat populația orașului și a improvisat linii de apărare pe colinele Catalza care serviseră timp de secole drept metereze Constantinopolului. Situația s-a inversat: la 17 noiembrie, valurile de asalt bulgare s-au destrămat în rețelele de sârmă ghimpată și sub focul armelor automate. Lumea s-a neliniștit de înspăimântătoarea eficiență a trinomului (T+SG+M) – tranșee+sârmă ghimpată+mitraliere – ,care pirona la pământ o întreagă armată victorioasă. Apăruse o problemă nouă, a cărei soluție nu putea fi încă întrevăzută de niciunul dintre statele majore.³⁰

În acest timp, grecii intrau în Salonic, iar sârbii ajungeau la mare, pe coastele Albaniei. Pasiunile nocive ale Puterilor s-au redeșteptat. Rusia nu vroia un Constantinopol bulgar și, încă și mai puțin, un Constantinopol grec; Austriei i se bara acțiunea de Drang nach Osten. Anglia a reunit la Londra, în timpul unui armistițiu, puterile mici și mari căci discutarea problemelor devenise urgentă. Austro-Ungaria a reușit să circumscrie Serbia teritoriului său prin crearea unui principat al Albaniei, care a constituit atunci subiectul preferat al șansonetiștilor.³¹ Tratatul de la Londra, din 17/30 mai 1913, care a pus capăt primului război balcanic, a creat mai multe probleme decât a rezolvat.

Pe noi nu ne interesează desfășurarea efectivă a conflictului, cât raporturile române-bulgare din timpul acestuia. România s-a declarat neutră, dar era interesată în rectificarea frontierei sale de sud; dorea să preîntâmpine formarea unei Bulgarii excesiv de puternice și să împiedice internaționalizarea războiului. În acest scop, diplomația română a inițiat, la finele anului 1912, o intensă campanie menită să convingă partea bulgară de necesitatea unei înțelegeri amiabile. Pentru a spori presiunea asupra factorilor de decizie de la Sofia, guvernul conservator condus de Titu Maiorescu a încercat să-și asigure sprijinul aliaților săi (Austro-Ungaria, Germania și Italia) în demersul său persuasiv, sarcină extrem de dificilă, din cauza interesului special manifestat de către Austro-Ungaria față de Bulgaria.³²

La 16/29 octombrie 1912, a avut loc o întâlnire între regele Carol I, Take Ionescu și Titu Maiorescu, la care s-a decis trimiterea de către Take Ionescu a unor „iscoditori privați” la Gheșov și la regele Ferdinand al Bulgariei pentru a începe convorbirile de rectificare a frontierei de la Turtucaia la Marea Neagră între Euxinograd și Caverna. În eventualitatea unui refuz, Maiorescu a propus încercarea unor presiuni prin intermediul Austro-Ungariei și Rusiei. Totodată, șeful guvernului român, a precizat că va supune atenției diplomaților aflați la București cererea României de a fi admisă la un eventual congres de pace.³³

În ziua de 22 octombrie/4 noiembrie 1912, în cursul unei întrevederi între Waldthausen și Titu Maiorescu, cel dintâi a afirmat că Berlinul va „sprijini revendicările îndreptățite ale României”. În

---

³⁰ Istoria Universală, Vol. III, Editura Univers Enciclopedic, București, 2006, p. 279.

³¹ Ibidem, p. 282.

³² Ghețău Gh. Florin, op. cit., p. 52.

³³ Titu Maiorescu, op. cil., p. 36.

mod firesc, premierul român a întrebat ce anume însemna în respectiva situație „îndreptătit”, și dacă este „îndreptătită” participarea României la viitoarea conferință de pace.

Răspunsul diplomatului german a fost evaziv, afirmând că pentru moment nu se pune problema unei conferințe de pace, însă Rusia nu va admite ocuparea Constantinopolului de către bulgari.³⁴ În aceeași zi, Sefa-bey (ambasadorul Turciei la București) transmitea premierului român următoarea rugămintă: „Guvernul român este rugat să întrebuițeze toate mijloacele pentru a preveni intrarea bulgarilor în Constantinopol.”³⁵

În conformitate cu cele hotărâte la întâlnirea din 16/29 octombrie dintre Carol I, Take Ionescu și Titu Maiorescu, în ziua de 27 octombrie/9 noiembrie 1912, cel din urmă s-a întâlnit cu ministrul Rusiei la București, Schebeko, căruia i-a solicitat intervenția pe lângă regele Bulgariei, pentru ca România să primească rectificarea de frontieră solicitată în mod repetat.³⁶ Trebuie să remarcăm abilitatea politicianului român care încerca să folosească în favoarea țării sale animozitatea născută la Sankt Petersburg vis-a-vis de posibila cucerire de către Bulgaria a Constantinopolului.

Apropierea conjuncturală dintre România și Rusia nu a scăpat diriguitorilor de la Viena care, prin vocea trimisului lor la București, și-au manifestat îngrijorarea că România ar putea fi deturnată de la cursul „natural” al politicii sale externe și anume, alianța cu Austro-Ungaria. În replică, Titu Maiorescu, i-a declarat prințului Fürstenberg (ambasadorul monarhiei bicefale în România) la 1/14 noiembrie 1912, că România va respecta cu scrupulozitate tratatul de alianță dintre cele două state.³⁷

La 6/19 noiembrie 1912, Schebeko l-a informat pe Maiorescu, de iminenta sosire la București a președintelui Sobranei (Parlamentul bulgar) dl. Danev, după ce va fi raportat regelui Ferdinand despre misiunea sa pe lângă împăratul Franz Joseph la Budapesta.³⁸

Luni, 26 noiembrie/9 decembrie 1912, a avut loc întâlnirea dintre dl. Danev și premierul român. În cele ce urmează, vom prezenta rezumatul discuției ce a avut loc cu această ocazie, deoarece prezintă relevanță pentru tema tratată în acest studiu:

„Danev: românii macedoneni vor avea, în locurile ce vor fi atribuite bulgarilor, în urma păcii cu turcii, liberul exercițiu al limbii în școlile și bisericile lor, cu un episcop român.

Maiorescu: și subvenție de la Statul român.

Danev: asta va fi o ușurare pentru finanțele noastre. Cât pentru fruntarie, să nu fie vorba nici de compensație, nici de linie strategică, fiind vorba de o legătură de prietenie și nici un bulgar serios negândindu-se la luarea Dobrogei. Atunci putem vorbi de o linie de fruntarie rectificată, cu bun efect moral în amândouă țările; dar bulgarii țin să păstreze Silistra.

---

³⁴ Ibidem, p. 39.

³⁵ Arhivele Naționale Istorice Centrale (de aici încolo A.N.I.C.), Fond Casa Regală-Oficiale, Dosar 22/1912, f. 1.

³⁶ Titu Maiorescu, op. cit., p. 40.

³⁷ Ibidem, p. 42.

³⁸ Ibidem, p. 165.

Maiorescu: asta e o contradicție cu punctul de plecare. Silistra trebuie să dispară dintre noi și să fie a noastră, fiindcă ni se pusese prin dușmănia de atunci (1878) a rușilor tocmai « ca un ghimpe în inimă ». Va să zică asemenea, când cade Tratatul de la Berlin, trebuie să cadă și frontiera impusă de acest tratat, și noi, două state libere ne facem noi înșine prietenește noua frontieră la vest de la Silistra și la nord de Varna.

Pentru admiterea în Parlamentul lor:

- a) subînțelegerea că i-am ajutat la război, nemobilizând;
- b) avantaje economice, pod peste Dunăre pentru traficul la portul lor cel nou din Marea de Marmara și Egee.”³⁹

Într-un raport trimis de către ministrul Italiei la București, Carlo Fasciotti, ministrului său de externe, Di San Giuliano, cel dintâi relatează pe marginea vizitei președintelui Sobranei: „Când domnul Danev, a trecut prin această capitală, a propus ca tratativele bulgaro-române să aibă loc după terminarea negocierilor de la Londra, dar apoi, datorită opoziției guvernului român, a promis că va susține cu căldură la Sofia trimiterea unei alte delegații, în afara celei aflate deja la Londra. Până în prezent, nu a sosit nici un delegat și nu sunt știri că guvernul bulgar s-ar fi gândit măcar la trimiterea unei delegații. Guvernul român nu vrea să piardă ocazia favorabilă pe care i-o oferă dificultățile existente în cadrul tratativelor de la Londra dintre aliați și Turcia și cere punerea imediată în aplicare a promisiunii făcute de domnul Danev.”⁴⁰

Carlo Fasciotti, într-un alt raport, din data de 14 ianuarie 1913, înaintat superiorului său, Di San Giuliano, relatează o convorbire avută cu Titu Maiorescu, în timpul căreia, prim-ministrul român ar fi declarat: „Noi suntem gata, dacă Bulgaria se pune de acord cu noi și dacă Turcia, după încheierea acestui acord, nu face pace imediat, să trimitem 20.000 de soldați în fața Adrianopolului, în ajutorul trupelor bulgare; noi suntem gata să ajutăm financiar Bulgaria; noi suntem gata, dacă Bulgaria ne cedează Silistra, să răscumpărăm toate casele bulgarilor rezidenți în acel oraș, astfel încât ei să poată reconstrui, dacă vor, o nouă Silistră câțiva kilometri mai încolo; noi suntem gata, să devenim pe viitor aliații bulgarilor. De ce ne refuză Silistra, de ce ne resping ajutorul?”⁴¹

În timpul aceleiași discuții, Titu Maiorescu a evocat posibilitatea unui atac românesc contra Bulgariei. Diplomatul italian a făcut observația că, în cazul unui atac împotriva Bulgariei, există posibilitatea ca aliații balcanici să facă front comun în fața României. Răspunsul politicianului conservator a fost: „Noi avem încredere că în acest caz Austro-Ungaria ar veni imediat în ajutorul nostru.”⁴² Din cele relatate mai sus, deducem două aspecte:

---

³⁹ Ibidem, p. 50-51.

⁴⁰ 35 de ani de relații italo-române, 1878-1914. Documente diplomatice italiene, editate de Rudolf Dinu și Ion Bulei, Editura Univers Enciclopedic, București, 2001, doc. 466.

⁴¹ Ibidem, doc. 469.

⁴² Ibidem.

1. România era dispusă să ofere compensații Bulgariei în vederea rectificării frontierei, în sensul cererilor românești;
2. Politica externă românească era dependentă încă de alianța cu Puterile Centrale și cu Austro-Ungaria în special.

Este interesant că nu doar conservatorii aflați la guvernare negociau cu bulgarii, ci, și liderul partidului liberal, aflat în opoziție, Ion I.C. Brătianu, ale cărui tratative cu guvernul bulgar erau intermediare de reprezentantul diplomatic al Rusiei. Astfel, în cursul unei vizite la Kalincoff (ambasadorul Bulgariei în România), Brătianu a considerat potrivit să declare că atât cât poate judeca situația neclară în care se găsesc negocierile române-bulgare, evenimentele se pot precipita cu ușurință ceea ce ar face dificilă, dacă nu imposibilă, ajungerea la o soluție amicală, singura de dorit.⁴³ „După mine, acțiunea diplomatică cea mai inteligentă este aceea care-ți conferă cea mai mare libertate de acțiune și eu cred că ar fi foarte natural și abil din partea domnului Gheșov să ia inițiativa în privința negocierilor.”⁴⁴ a mai spus șeful liberalilor, în finalul respectivei conversații.

Într-o întâlnire oficială dintre Maiorescu (care deținea și portofoliul externelor) și prințul Fürstenberg, care a avut loc la 26 ianuarie/8 februarie 1913, prim-ministrul român a cerut ca Austro-Ungaria să-și însușească cererea românească de a anexa și orașul Silistra și, pentru a fi mai convingător, a lăsat să se înțeleagă că Ion I.C. Brătianu e favorabil războiului și că după părerea lui „lipsa de ajutor efectiv din partea Austriei, ne va libera de tradiția de pân-acum și va produce altă orientare a politicii noastre.”⁴⁵ Această amenințare era cu atât mai eficientă, cu cât România și Puterile Centrale erau pe punctul de a prelungi tratatul de alianță ce le lega din 1883. Gestul extrem al României fusese provocat de faptul că diplomația bulgară adoptase tactica tergiversării, sperând că, prin amânarea acceptării cererilor românești până la închiderea conflictului armat din Balcani, pretențiile românești vor deveni inactuale și Bulgaria le va respinge, inclusiv pe cale militară, dacă era nevoie.⁴⁶

Escaladarea tonului diplomației românești față de vecinul de la sud de Dunăre, a fost semnalată și de către ambasadorul Italiei la Sofia, Bosdari, care-i relata lui Di San Giuliano, la 20 ianuarie 1913, că: „ministrul român Take Ionescu pare să fi dat înapoi, deoarece a declarat jurnalelor engleze că românii nu au amenințat Bulgaria pentru a-și suține pretențiile față de aceasta. În timp ce cu toții știm, că nu cu multe zile în urmă, limbajul domnului Maiorescu fundamenta temerea că ostilitățile pot izbucni în orice moment.”⁴⁷

Concomitent cu presiunile asupra Bulgariei, creșteau și presiunile asupra Austro-Ungariei, astfel, la 28 ianuarie/10 februarie 1913, din însărcinarea regelui Carol I, Titu Maiorescu i-a cerut

---

⁴³ A.N.I.C., Fond Casa Regală-Oficiale, Dosar 12/1913, f. 1.

⁴⁴ Ibidem, f. 2.

⁴⁵ Titu Maiorescu, op. cit., p. 76.

⁴⁶ Ghețău Gh. Florin, op. cit., p. 52.

⁴⁷ 35 de ani de relații....., doc. 470.

prințului Fürstenberg „să ceară amânarea trimiterii sau iscăririi din partea Împăratului Franz Joseph a actelor de prelungire a alianței, deoarece poate criză, poate I. Brătianu n – acceptă, poate nu mai vrea prelungire, dacă Austria nu ne ajută cu succes la luarea Silistrei.”⁴⁸

Două zile mai târziu, Maiorescu, nota în jurnalul său: „Prințul Fürstenberg la mine, foarte excitat, de culoare trandafirie la față: că a vorbit cu regele, că a trebuit să se stăpânească, a fost din cele mai grele ceasuri ale vieții lui: « Am asudat sânge », că a amâna acum iscălirea tratatului are aerul « unei presiuni », un șantaj, că niciodată Împăratul nu poate admite așa ceva și că România își va pierde cele mai sigure ale ei simpatii, ale lui Franz Ferdinand și ale baronului Hötendorff. Că au și venit aseară, după ce s-a întors de la rege, exemplarele de tratat cu ratificarea unuia, iscălit deja de Franz Joseph. L-am liniștit; i-am zis că dacă l-a semnat Împăratul, îl va semna și regele Carol.”⁴⁹

Evident, România nu putea împinge presiunea până la ruperea efectivă a alianței cu Austro-Ungaria, însă atitudinea celei din urmă irita din ce în ce mai mult nu doar opinia publică din România, ci și factorii de decizie de la București, care începeau să-și reconsidere opțiunile de politică externă.

Într-un nou raport al lui Fasciotti către Di San Giuliano, din 19 februarie 1913, cel dintâi, aducea la cunoștința superiorului său informația conform căreia: „Propunerile bulgare au fost următoarele:

1. Autonomia Cuțo-Vlahilor;
2. Cedarea liniei Megidi-Tabia-Sabla-Burun.

Pentru respingerea acestor propuneri, Maiorescu a argumentat astfel:

1. Silistra – prin cesiunea, deja consimțită, a înălțimii Megidi Tabia, care o domină, își pierde orice valoare strategică pentru bulgari;

2. Chiar și Rusia a recunoscut dreptul României asupra acestui oraș;

3. Dușmănia româno-bulgară e identificată de către opinia publică românească cu orașul Silistra, fără a cărui cedare, nu poate exista o serioasă și de durată înțelegere româno-bulgară;

4. Cedarea înălțimii Megidi Tabia fără Silistra ar constrânge România să construiască fortificații puternice, care n-ar putea să nu constituie un nou motiv de ură între cele două popoare, dat fiind faptul că orașul bulgar Silistra ar fi permanent amenințat de fortificațiile românești de pe Megidi Tabia;

5. Dacă România nu obține Silistra, opinia publică românească, va crede că criza balcanică s-a rezolvat printr-o diminutio capitis a României, ceea ce ar putea deveni un element de dezordine în Balcani, deoarece România ar căuta orice ocazie prin care să – și recapete prestigiul pierdut.”⁵⁰ Din toate acestea observăm cu claritate că la începutul anului 1913, negocierile române-bulgare intraseră într-un impas, ambele state așezându-se pe poziții de forță, fapt ce îngrijora marile puteri, care au

---

⁴⁸ Titu Maiorescu, op. cit., p. 77.

⁴⁹ Ibidem.

⁵⁰ 35 de ani de relații..., doc. 480.

început să preseze România și Bulgaria. În vederea ajungerii la un compromis, deoarece un război româno-bulgar ar fi putut declanșa un conflict de mare amploare.

CAPITOLUL III

PROTOCOLUL DE LA SANKT PETERSBURG

Inițiativa deblocării impasului în care ajunseseră negocierile a aparținut Marii Britanii. La 1/14 februarie, Titu Maiorescu a primit din partea lui Sir Edward Grey (ministrul afacerilor străine al Imperiului Britanic), prin intermediul lui Sir George Barclay (ambasadorul la București al țării mai sus menționate) o notă în care, printre altele, se specifica: „cu toate că o reglementare a diferendului actual prin mijlocul negocierilor directe între România și Bulgaria ar fi cea mai bună soluție, dacă acest mijloc n-ar reuși, ar fi mult mai preferabil să se recurgă la mediațiunea Puterilor sau numai a uneia dintre Puteri, decât să se recurgă la război. Un război între România și Bulgaria ar fi foarte serios și s-ar putea să aibă ca rezultat amestecul vreuneia dintre Marile Puteri, amestec care ar rezulta desigur în prejudiciul puterilor secundare, de orice parte s-ar declara victoria.”⁵¹

La 9/22 februarie, guvernul României notifica Marilor Puteri, acceptarea propunerii de mediere făcută de Marea Britanie. Se preciza că acceptarea respectivei propuneri s-a făcut în virtutea art. 3-7 ale primei Convenții de la Haga din 1907.⁵²

Medierea a îmbrăcat forma unei conferințe a ambasadourilor celor șase mari puteri europene (Marea Britanie, Franța, Germania, Italia, Austro-Ungaria și Rusia) acreditați în capitala Rusiei.

Conferința Ambasadorilor de la Sankt Petersburg s-a desfășurat în perioada 18/31 martie-26 aprilie/9 mai 1913. Lucrările conferinței au fost, nu de puține ori, scena înfruntărilor dintre cele două blocuri politico-militare rivale, Antanta și Puterile Centrale.

În această ordine de idei la 31 martie 1913, ambasadorul Italiei la Sankt Petersburg, Carlotti, comunica ministrului de externe, Di San Giuliano, o relatare a ședinței de deschidere a Conferinței Ambasadorilor din capitala Rusiei. Din această relatare, reiese clar sprijinul de care s-a bucurat România din parte aliaților săi. Astfel, Friederich von Pourtalès, ambasadorul Germaniei la Petersburg, a declarat, în respectiva împrejurare, că exigențele României sunt legitimate de nevoile ei strategice și că în mâinile Bulgariei, Silistra, reprezintă o bază ofensivă îndreptată contra Dobrogei, asupra căreia, pretențiile Bulgariei sunt bine cunoscute. Prin urmare, pentru a stabili relații pacifice între cele două state, era de preferat să fie lipsită Bulgaria de o armă ofensivă, în favoarea României, în mâinile căreia ar avea doar un rol defensiv.

Contele Thum de Valsassina, reprezentantul Austro – Ungariei, a făcut observația că bulgarii ar trebui să țină cont de neutralitatea română, care le-a păzit spatele și le-a oferit libertatea de mișcare

---

⁵¹ Titu Maiorescu, op. cit., p 190-191.

⁵² Ibidem, p. 192.